

10 let se zákonem o mediaci

Kulatý stůl k 10. výročí účinnosti zákona o mediaci

V září letošního roku uplynulo jubilejních 10 let od účinnosti zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci). K tomuto významnému výročí zorganizovalo Ministerstvo spravedlnosti ve spolupráci s Justiční akademií kulatý stůl k mediaci, tedy setkání předních expertů působících v oblasti mediace z řad advokátů, soudců a zapsaných nezapsaných mediátorů.

Kulatého stolu se zúčastnilo více než 50 odborníků, kteří se mediaci přímo profesně věnují nebo se s ní v rámci své profese běžně setkávají. Vedle připravených příspěvků jednotlivých řečníků měli účastníci možnost vyslechnout si v rámci následné řízené diskuse názory zástupců všech dotčených profesí. Daná témata tak mohla být komunikována hned z několika úhlů pohledu, což všichni přítomní velmi ocenili. Pozvání ke kulatému stolu mimo jiné přijal i soudce Ústavního soudu JUDr. Jaromír Jirsa a soudce Nejvyššího soudu JUDr. Radim Fiala. V neposlední řadě se akce zúčastnila zahraniční delegace ze Slovenska v čele s JUDr. Beatou Swanovou z kanceláře státního tajemníka Ministerstva spravedlnosti SR, díky čemuž mohlo dojít k výměně teoretických, ale i praktických zkušeností s mediací se sousední zemí.

Soud nařizuje první setkání s mediátorem, nikoli mediaci

Jedním ze stěžejních témat kulatého stolu k mediaci bylo nařízení prvního setkání s mediátorem ve smyslu § 100 odst. 2 o. s. ř., kdy se do diskuse na dané téma zapojili zejména přítomní soudci a zapsaní mediátoři. Nejzásadnějším předmětem diskuse z podtémat byla především otázka, co by mělo být předmětem prvního setkání se zapsaným mediátorem. Zúčastnění odborníci se u kulatého stolu shodli, že je v praxi zapotřebí důsledně odlišovat institut nařízeného (povinného) prvního setkání se zapsaným mediátorem od samotné mediace (mediačního jednání), ke které v souvislosti s usnesením soudu o nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem může, ale také nemusí dojít. První setkání se zapsaným mediátorem, jenž soud může účastníkům nařídit, by mělo být výhradně informativního a motivačního charakteru, kdy zapsaný mediátor seznámí strany konfliktu s principy, výhodami a účelem mediace. Na základě informací obdržených od zapsaného mediátora se strany mohou následně zcela dobrovolně rozhodnout, zda budou chtít svůj spor řešit prostřednictvím mediace či nikoliv. Pokud se strany rozhodnou pro řešení sporu mediací, mohou smlouvu o provedení mediace uzavřít s jakýmkoli mediátorem, což znamená, že mediace vůbec nemusí proběhnout u zapsaného mediátora, u něhož účastníci povinně absolvují první nařízené setkání.

Jedním z důvodů, proč je nutné striktně oddělovat první nařízené setkání se zapsaným mediátorem od samotné mediace, která je zahájena až uzavřením smlouvy o provedení mediace, je odměna mediátora. Zatímco u prvního setkání se zapsaným mediátorem, které soud může účastníkům povinně nařídit, je odměna jasně stanovena vyhláškou (400 Kč za každou započatou hodinu), kdy tato odměna je navíc považována za náklad řízení (§ 137 odst. 1 o. s. ř.), v případě odměny za uskutečněné mediační jednání (mediaci) již mediátorovi náleží sjednaná

smluvní odměna, která se může pohybovat i v řádech několika tisíc korun za hodinu (odměny jednotlivých mediátorů se mohou výrazně lišit). Finanční stránka je tedy jedním z nezanedbatelných faktorů, který musí účastníci při rozhodování, zda po prvním nařízeném setkání se zapsaným mediátorem budou chtít svůj spor řešit smírně prostřednictvím mediace, brát v potaz. S ohledem na požadovanou výši odměny se mohou účastníci rozhodnout, že mediaci nakonec zahájí u zcela jiného mediátora, než u kterého povinně absolvovali první nařízené setkání za vyhláškou stanovenou sazbu.

O tom, co účastníky čeká v rámci prvního setkání se zapsaným mediátorem, by měl účastníky srozumitelným způsobem poučit již soudce, který jim předmětné setkání nařídí. Vedle toho by měl soudce účastníkům pochopitelně rovněž objasnit, proč v daném případě považuje nařízení prvního setkání se zapsaným mediátorem za vhodné a účelné, a to ideálně v odůvodnění usnesení o nařízení prvního setkání. Soud tedy účastníkům nenařizuje mediaci jako takovou, ale pouze první (informační) schůzku se zapsaným mediátorem, kterého určí na základě předložených preferencí účastníků, nebo jej vybere ze seznamu zapsaných mediátorů. Z velké části pak záleží právě na určeném zapsaném mediátorovi, zda k zahájení mediace nakonec dojde či nikoliv, a zda právě on bude tím mediátorem, kterého si účastníci pro případnou mediaci zvolí (sebe prezentace, důvěra, výše požadované odměny), přičemž sám může stranám pro mediaci doporučit jiného mediátora.

Z praxe soudců a zapsaných mediátorů vyplynulo, že je více než vhodné, aby soudce v usnesení, jímž první setkání nařizuje, stanovil účastníkům lhůtu (10–15 dnů), ve které mají příslušného zapsaného mediátora kontaktovat a dohodnout s ním místo a termín konání nařízeného prvního setkání. Dále je žádoucí, aby soud předmětné usnesení vedle samotných účastníků doručoval rovněž určenému zapsanému mediátorovi, který v krajním případě (pokud ho účastníci ve stanovené lhůtě sami neosloví) může v souvislosti s obdrženým usnesením strany konfliktu zkontaktovat sám. Soudce by měl v usnesení rovněž upřesnit, že první setkání se nařizuje v rozsahu **maximálně** 3 hodin, neboť pro účely nařízeného prvního setkání je daná časová dotace více než velkorysá a zpravidla trvá výrazně kratší dobu.

V rámci debaty u kulatého stolu panovala rovněž shoda na názoru, že prvního setkání se zapsaným

mediátorem by se strany měly účastnit osobně. Vzhledem k tomu, že soud setkání nařizuje právě účastníkům řízení, je nezbytné, aby se ho zúčastnili přímo, nikoliv zprostředkovaně prostřednictvím svého právního zástupce, neboť jsou to právě oni, koho má zapsaný mediátor informovat o výhodách a nevýhodách mediace a motivovat je ke smírnému řešení jejich konfliktu. Zároveň však přítomnost právního zástupce na nařízeném prvním setkání se zapsaným mediátorem nelze vyloučit, může tedy přijít společně s účastníkem.

Mlčenlivost mediátora

Ze strany soudců na kulatém stole zaznívalo, že v případě, kdy mediace neskončí uzavřením mediační dohody, nejsou z vyžádaného potvrzení zapsaného mediátora (výstupu z nařízeného prvního setkání) o splnění uložené povinnosti setkat se s mediátorem, schopni určit, zda v daném případě mají aplikovat § 150 o. s. ř. V této věci se však ministerstvo kloní k argumentům zapsaných mediátorů, kteří uvedli, že ačkoliv je zapsaný mediátor zkušeným profesionálem, může jen velmi obtížně zjistit, z jakého důvodu se jedna ze stran nařízeného prvního setkání nezúčastnila. Jako typický příklad mediátoři zmiňovali rodinné spory týkající se vypořádání společného jmění manželů, kdy slabší strana sporu může být negativně ovlivněna, zastrašena nebo zmanipulována druhou stranou, nelze jí tak přičítat k tíži, že se obává případné konfrontace. Lze proto shrnout, že řádným výstupem nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem by mělo být pouze sdělení, zda se první setkání uskutečnilo či nikoliv. Jakékoli další podrobnější informace o průběhu prvního setkání, komunikaci s účastníky či následné mediaci, by již měly podléhat mlčenlivosti zapsaného mediátora podle § 9 zákona o mediaci (pokud jí není stranami zproštěn). Informaci o tom, která ze stran konfliktu se nařízeného setkání zúčastnila, může soud nepřímou ziskem vyžádáním předložení potvrzení podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona o mediaci, kdy strana, jež uloženou povinnost nesplnila, potvrzení soudu pochopitelně nepředloží.

Seznam zapsaných mediátorů

Někteří přítomní soudci v rámci kulatého stolu zmiňovali, že v případě, kdy si účastníci sami

Příspěvek JUDr. Moniky Selvičkové, Ph.D., v rámci odpoledního bloku k tématu mlčenlivosti

nezvolí zapsaného mediátora, u něhož by mělo první nařízené setkání proběhnout, si nejsou zcela jisti, podle jakých kritérií by zapsaného mediátora měli vybírat. K této otázce si ministerstvo dovolu- je odkázat na veřejný seznam zapsaných mediátorů [mediatori.justice.cz.](https://mediatori.justice.cz), ve kterém mohou soudci, ale i advokáti a potenciální klienti nalézt vedle základ- ních informací (místo podnikání, kontaktní údaje, pozastavení činnosti) i informace o zaměření me- diátora na konkrétní spory, preferovanou lokalitu působnosti a jazykovou vybavenost zapsaného me- diátora, případně další doplňkové informace o jeho praxi či dosaženém vzdělání. Informace obsažené v tomto seznamu jsou podle ministerstva za účelem určení zapsaného mediátora pro první nařízené se- tkání zcela dostačující.

Plánované spuštění samostatného webu k mediaci

Začátkem roku 2023 chystá Ministerstvo sprave- dlnosti spuštění nového samostatného webu vě- novaného mediaci podle zákona č. 202/2012 Sb. Nové webové stránky budou obsahovat ucelené informace o mediaci (zapsaných mediátorech) pro odbornou i laickou veřejnost. Mimo jiné zde budou zveřejněna aktualizovaná výkladová stanoviska Mi- nisterstva spravedlnosti k problematickým otázkám

mediace, jež budou reflektovat současné výkladové trendy v dané oblasti a další metodické materiály, které jsou připravovány ve spolupráci s Pracovní skupinou k mediaci (první setkání se zapsaným me- diátorem, povinnost mlčenlivosti zapsaného mediá- tora, etický kodex zapsaných mediátorů atd.). Dále zde bude uživatelům zpřístupněn kalendář pláno- vaných konferencí a vzdělávacích akcí pořádaných Ministerstvem spravedlnosti v oblasti mediace. V neposlední řadě bude web obsahovat komplexní informace pro všechny zájemce o složení zkoušky mediátora a vypsání zkušební termíny.

Pokud vás mediace zajímá a chtěli byste se o kulatém stole uspořádaném k 10. výročí účinnosti zá- kona o mediaci, jeho průběhu a diskutovaných té- matech dozvědět více, můžete pod níže přiloženým odkazem zhlédnout videozáznam celé akce, který zajistila Justiční akademie. Záznam bude zájemcům zpřístupněn do konce ledna 2023.

<https://stream.asja.cz/play/?hash=7wtT7VJqXn3aQE4e91OkB4RR3wfTQAMP9HVxc37S2GSn-9zPT6R>

*Mgr. Tereza Mašková,
Ministerstvo spravedlnosti*

Účastníci kulatého stolu k mediaci, zleva: Mgr. Andrea Vyskočilová, Mgr. Elena Mešková, PhDr. Tatjana Šišková, JUDr. Martina Kasíková, PhDr. Dana Potočková, MA, MDR., Mgr. Radka Medková, JUDr. Monika Selvičková, Ph.D., Mgr. Šárka Hájková, JUDr. Martina Doležalová, Ph.D.